

כניסת שבת: 17:46
יציאת שבת: 18:57
רבנו תם: 19:37
כניסת חג סוכות: 17:42
צאת החג: 18:53
צאת חג ר"ת: 19:34
לקבלת העלון במייל:
sagifrenkel@gmail.com
לתגובות והערות:
שגיא 054-6868199

זה השער לה' צדיקים
יבואו בו

הַאֲזִינוּ – פֶּסֶחַ

יֵעָרֵף כְּמָטָר לְקַחֵי תֵּזֶל כְּטֵל אֲמֶרְתִּי (לב,ב)

שואל ה"כתב סופר", מדוע נמשלה התורה ל"מטר" אפילו שהוא לא טוב לכולם, ואח"כ הוסיפה והמשילה את התורה לטל, שנזח לכל הבריות, מדוע לא היה מספיק להמשילה לטל? ומתרץ, יש הבדל בין דרך ירידתו של המטר לדרך ירידתו של הטל: הגשם, על אף שיורד מלמעלה, את מימיו הוא שואב מאדים שעולים מהים, וכמו שכתוב "וְיֵאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ" (בראשית ב,ו) בעוד שהטל יורד מלמעלה בלבד. גם בתורה יש שתי בחינות, מצד אחד כתוב "יגעת ומצאת תאמין", ומאידך אומרת הגמרא במגילה (דף ו'): "לאוקמי גירסא סייעתא דשמיא" (להעמיד את הדברים בידו שלא ישכחם, יתכן שיתייג ע אדם ולא יצליח, כי לזה צריך סיוע מיוחד מן השמים, וזה לא ניתן לכל אחד), היינו, יש בחינה של השגה בתורה מתוך יגיעה עצמית, ויש בחינה שכולה סייעתא דשמיא.

שתי בחינות אלו, נמשלו ל"מטר" ול"טל", כמו שהמטר עולה תחילה מהארץ ואח"כ יורד מלמעלה, כך ההשגה בתורה, אפילו שהעזרה מגיעה מלמעלה, בכל זאת היא תלויה בעבודתנו למטה, ואין אפשרות להשפיע מלמעלה כלום אם לא הכין את עצמו ועמל בתורה ללא ליאות, וזהו ה"יגעת ומצאת". אבל יש בחינה של "טל" שיורד רק מלמעלה, וזה הסייעתא דשמיא, לה זוכה מי שיגע בתורה, שהשערים נפתחים לו ומשפיעים שלא כפי יגיעתו, והכל סייעתא דשמיא.

כתוב במשלי (טז,א): "לְאָדָם מַעֲרָכִי לֵב וּמָה' מַעֲנֶה לְשׁוֹן", פי' האדם צריך להכין את עצמו להתבונן ולהעמיק, אבל "מַעֲנֶה לְשׁוֹן", איך ידבר ושלא יכשל בלשונו, זה רק מהקב"ה – "וּמָה' מַעֲנֶה לְשׁוֹן", ולאדם אין לו חלק בזה. וזה מה שאמר משה רבנו "יֵעָרֵף כְּמָטָר לְקַחֵי", התורה תרד כמטר, כלומר, על ידי יגיעה למטה יבוא העזרה מהקב"ה, אבל "תֵּזֶל כְּטֵל אֲמֶרְתִּי", כמו הטל שבא מלמעלה, כך "אֲמֶרְתִּי" מענה לשון זה רק ע"י מתנת אלקים.

רבי מרדכי גימפל יפה אב"ד רוזינאי מתרץ, הגשם והטל, הם שני חלקים בתורה, התורה שבכתב והתורה שבעל פה. התורה שבכתב כנגד הגשם, שכולה ניתן מהשמים, ואילו התורה שבעל פה, שנמסרה יחד עם פרטיה וכלליה וניתנה לישראל ללמוד בי"ג מידות, או בפלפולה של תורה, לחדש ולפסוק כהכרעת הרוב, הרי היא כטל העולה מן הארץ, וכמו שכתוב (שמות טז, יד): "וַתַּעַל שִׁכְבַּת הַטָּל". כמו כן, בתורה שבכתב אין רשות לרהר אחר דבריה, גם על החוקים שקשים לבני האדם לקיימם, לכן דומה היא למטר שרבים בני אדם המצטערים מירידתו, כמו הולכי דרכים.

אבל התורה שבעל פה שהאדם מחדש, צריך שיהיה מקובל לדעת הרוב, וכן הגמ' אומרת בסנהדרין (דף י"א): "כל האומר דבר תורה ואינו נוח ואינו ערב לבני אדם, נוח לו שלא אמרם". לכן נמשלה התורה ה"טל", שנזח לכל הבריות וכולם נהנים ממנו. לכן כתוב בפסוק "הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם", כנגד התורה שבכתב, וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ, כנגד תורה שבעל פה. על השמים נאמר "יֵעָרֵף כְּמָטָר לְקַחֵי", היינו תורה שלקח מהשמים, ואילו על הארץ נאמר "תֵּזֶל כְּטֵל אֲמֶרְתִּי", מה שחידש באמירה רכה ומה שאומר מעצמו. ('מדשן ביתך')

כְּנֶשֶׁת יַעֲרִי קָנָה עַל גּוֹזְלֵי יֶרֶחַ יִפְרָשׁ כְּנֶפֶי יִקְחֶהוּ יִשְׁאַהוּ עַל אֲבֵרְתּוֹ (לב,יא)

הגאון רבי שמעון פוזן זצ"ל, רבה של שפראן וראש ישיבתה, פתח במשל: מעשה באחד ממשרתי הארמון שנצטווה למרק את כתר של המלך ולנקותו מכל שמץ אבק, העלול לעמם זהרו. ניקה בשקדנות את כתר הזהב המגולף, משובץ אבני החן, והתפעל מיפעתו וברקו. ידע כי כל אבן בכתר מושלמת היא, ואין ערוך ליקרתה. פחו עליו יצרו, עקר אבן אחת מתושבתה וטמנה בכיסו.

ולא ידע שהמלך עומד בחלון, משקיף על מעשיו. סיים המשרת, הניח את הכתר על כר הקטיפה ויצא. נכנס המלך, חבש את הכתר, ותושבת האבן העקורה התנוססה במרכזו בכל כיעורה. פנה המלך לטרקלין, ישב על כס מלכותו ושלח לקרוא לשר החצר, הממונה על המשרתים.

הופיע השר ראה את הכתר הפגום, ונחרד. אמר לו המלך: "משרת פלוני ניקה את כתרי, מרקו והבריקו. שבע רצון אני מעבודתו, אמור לו זאת. שלח אותו לכאן, לנקות את נברשות הטרקלין". עשה כמצווה עליו, סח למשרת המופתע שהמלך מוקיר את עבודתו במירוק הכתר, ובחר בו לניקוי הטרקלין בעודו יושב בו על כס המלכות – היתכן כבוד גדול מזה למשרת המלך!

שמע המשרת, שמח – וחשש. שמח, על קורת רוחו של המלך משירותו ועל שנשא חן בעיניו. וחשש, שמא התגלתה הגניבה. שמא נפל עליו חשד, ואין זו אלא מלכודת. בנקיפות לב עלה לטרקלין והמלך האיר אליו פניו, התעניין בשלומו, והתושבת החלולה בכתר ניבטה אליו כמאשימה. הודה לו המלך על שקידתו בניקוי הכתר, וסיפר כי עקב אחרי מן החלון וראה כיצד ניקה כל סדק והבריק במרץ. שוקל הוא להעלותו בדרגה ולהעלות שכרו.

נרעש המשרת: אם ראה המלך – הן ראה הכל, והנה מעלים הוא עיניו ממעילתו ורואה בטובתו ובקידומו. איך יגמול רעה תחת טובה, איך יוכל לראות את כתר המלך פגום, והאבן היקרה חורכת את כיסו! פרץ בבכי תמרורים והתוודה על חטאו: אכן, המלך מטיב עימו כל כך – והוא פשע ומעל באימונו, עקר אבן מכתרו... והמלך מרגיעו: "ידעתי, בני, ידעתי – אך ידעתי גם כי לא במעל עשית זאת. משרת נאמן אתה אלא שפחו עליך יצרך, וסליחתי נתונה לך".

"אבל המשרת לא הסתפק בסליחה ובמחילה. איך יוכל להיות שליו, כאשר כתר המלך חסר ופגום, והאבן אינה בתושבתה! נענה המלך ואמר: "עלה נא על מעלות הכסא, וקבע את האבן במקומה!" עלה המשרת במעלות, והמלך הרכין את ראשו וקרב את כתר, והמשרת קבע בו את האבן והשלים את כתר המלוכה!

והנמשל: האדם, משרת המלך הוא. כל ייעודו, לשרת את מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. ואכן, ממרק הוא את כתר המלך, אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון, אך מפעם לפעם פוחז עליהם יצרם, והם עוברים עבירה. עוקרים מן הכתר אבן יקרה. ובכל יום ויום בת קול יוצאת וקוראת: "עַד מָתִי פְתִים תֵּאָהֲבוּ פְתִי (משלי א,כב), שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבְבִים אֶרְפָּה מְשׁוֹבְבֵיכֶם" (ירמיהו ג,כב), המלך הקדוש קורא לבניו אהוביו לשוב בתשובה, ומכח בת קול זו מתעוררים היראה היראה תשובה בלבבות.

אבל האדם בוכה ומתמרמר: איך אעשה תשובה כראוי, ועדיין חסר כתר המלך את המרגלית היקרה שאיבדתי בחטאי! ואז, כביכול, מגביה הקדוש ברוך הוא את החוטא ומנשאו למדרגה שאפילו צדיקים גמורים אינם עומדים בה, וזדונות נהפכות לו כזכויות, כדי שכתר המלך יושלם ויזהיר כבתחילה.

וזהו שנאמר: "כְּנֶשֶׁת יַעֲרִי קָנָה עַל גּוֹזְלֵי יֶרֶחַ", אם האדם מרגיש שעולים בו היראה היראה תשובה – ידע נאמנה שהם מכוחו של הבורא יתברך הקורא לו ומעוררו לשוב אליו ברחמים רבים. אך אם האדם מצר ומתמרמר, איך יוכל לשוב ופגמו כה רב ועצום, הנה: "יִפְרָשׁ כְּנֶפֶי יִקְחֶהוּ", ידע שהבורא יתברך מעלהו לדרגה גבוהה ונשגבה, "יִשְׁאַהוּ עַל אֲבֵרְתּוֹ" – ופירש בזוהר הקדוש שהכוונה לאבריה וכנפיה של השכינה הקדושה כביכול. שעוזרו לתקן כל מה שפגם! (מעין השבוע)

הגמרא במסכת עבודה זרה (ג): מספרת שלעתיד לבא עתידין אומות העולם לבא אל הקב"ה ולומר לו תנה לנו את התורה ונעשנה, ויאמר להם הקב"ה, שוטים שבעולם. מי שטרך בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרך בערב שבת מהיכן יאכל בשבת? – ואף על פי כן לפניך משורת הדין אתן לכם מצוה קלה שיש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה, מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו'. והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה כתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, שנאמר (תהלים ב, ג): "נִנְתָּקָה אֶת מוֹסְרוֹתֵינוּ וְנִשְׁלִיכָהּ מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵינוּ".

ושואלת הגמרא, הלא גם ישראל בזמן שמצטערין מן הסוכה פטורין הימנה, ואם הקדוש ברוך הוא הקדיר על אומות העולם חמה מנרתיקה הרי פטורין מן המצוה ועל מה התביעה? ואומרת הגמרא שבאמת היו פטורים מן המצוה, אך הטענה על אומות העולם היא שבשעת יציאתם מן הסוכה הם מבעטים בה. כי אמנם נכון הדבר שגם ישראל באופן כזה שיוצאת החמה מנרתיקה פטורין מן הסוכה, אך מדוע לבעט בה? עד כאן דברי הגמרא.

וראוי להתבונן, מדוע מכל המצוות שבתורה לא ראה הקב"ה ליתן לאומות העולם אלא מצות סוכה. ולשון הגמרא שהקב"ה אמר להם "אתן לכם מצוה קלה שיש לי וסוכה שמה". ולכאורה, ישנן מצוות רבות שעשייתן קלות יותר מקיום מצות סוכה, ולמה לא נתן הקב"ה לאומות העולם אחת מהן?

וכתב שם המהרש"א, דהנה רבותינו אמרו במסכת סוכה (כח): שאף שחג הסוכות אינו אלא שבעה ימים, מכל מקום צריך כל אדם להכניס אל סוכתו את כל כליו הנאים ומצעותיו המשובחים כאילו הסוכה היא דירת הקבע שלו. והענין בזה, לרמוז לאדם שכשם שבמשך שבעת ימי החג הוא נוהג בסוכה כבדירת הקבע שלו ואעפ"כ הוא יודע שאין זו אלא דירת עראי ותיכף ישוב לביתו הרגיל, כך העולם הזה אשר ימיו כצל עובר, אף שלעיני האדם נראה לפעמים שזו דירת הקבע שלו, האמת היא שאינו אלא דירת עראי, ופרוודור בעלמא לפני הטרקלין.

ועל כן בחר הקב"ה במצות סוכה ונתן דוקא אותה לאומות העולם, לרמוז להם שהיו צריכים לזכור שהעולם הזה אינו אלא דירת עראי, ומדוע לא התכוונו לדירת הקבע, לעתיד לבא, כמו שצריך? עתה כבר מאוחר מדי, כי מי שטרך בערב שבת הוא שיאכל בשבת, ומי שלא טרך, מניין יאכל.

וזהו שהביא הגאון רבי חיים פלאגי מספר הזהר הקדוש (ח"ג רנ"ז ע"א) שהסוכה היא דוגמת תיבת נח. ואמנם בודאי שיש עומק לפניך מעומק בדברי הזהר וכלולים בו הרבה סתרי תורה, אך בפשטות נראה שענין ההשוואה והדימוי של הסוכה לתיבת נח, כי כמו שבדורו של נח עת נשחתה הארץ והתקלקל העולם כולו ראה הקב"ה שאין ברירה מלבד הבאת מבול לעולם לכלות את כל הבריא, ולנח ובני ביתו עשה ה' תיבה שתצילה מן המבול ותבדילה מן התהו ובהו שמחוצה לה, כך גם ענינה של הסוכה.

כי מחוצה לה, ברחובות העיר ובחוצות קריה שוטף מבול רוחני נורא את כל הנקרה בדרכו! ובחג הסוכות אנו באים להסתופף בצל הסוכה שמזכירה לנו שהעולם הזה כולו דירת עראי ומבדילה אותנו ממבול הפתויים אשר אין בהם ממש ואחריתם תהו ואבדון.

ולכן בשבת חוה"מ סוכות יש שנוהגים לקרוא את מגילת קהלת, כי דוקא בזמן זה הנקרא 'חג האסיף' על שם שאדם אוסף בו את תבואתו מן השדה, ואדם יכול לבא מזה לשמחה ולאשר ולשכוח מאין בא ולאן הולך, קוראים את מגילת קהלת. אשר קריאתה מזכירה לאדם כי זהו הבל הבלים, הכל הבל ורעות רוח, ואין יתרון אלא למה שהוא למעלה מן השמש, לעסק התורה הקדושה וקיום מצוותיה, אשר הם העומדים לו לאדם לנצח נצחים.

וכבר אמרו רבותינו במדרש (קה"ר פ"ג, יא), שאילו היה עומד אדם עני או אדם שאינו עשיר כל כך ואומר לנו שכל עניני העולם הזה הבל ושטות, היה פתחון פה לאי מי לטעון שאינו אומר זאת אלא משום שלא טעם עושר מעודו ולא השיג כל כך שמחה והנאה מפתויי העולם, אך מי שאומר 'הבל הבלים הכל הבל' הן שלמה המלך הוא, שהיה מופלג מאד בחכמתו ובעשירותו, ומאחר והוא מעיד כי 'סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם', נסתתמו כל טענות ומענות.

וכך היה דרכם של גדולי ישראל בכל הדורות כולם, לההביל את עניני העולם הזה. ובני הגר"א זיע"א בהקדמתם לביאור הגר"א על השו"ע ספרו על אביהם, שתמיד כאשר היה בא אליו אחד מבניו, אף שלא ראה אותו שנה או שנתיים וגדלה שמחתו למאד, לא שאל אותו מאומה על עסקי בניו וביתו או פרנסתו, כי הלא מה יש לשאול בזה אחר שהכל מסור בידי ה' יתברך כרצונו. אלא הגר"א היה משקה אותו ומציע מטתו לנוח מיגיעת הדרך, ומיד לאחר מכן היה אומר לו הן בודאי בדרך הנה התבטלת וחסרת מסדר לימודך, שב עתה ותשלים את חוק תלמודך.

הנה כידוע אומות העולם מאז ומעולם התבוננו בחגי ובמועדי ישראל וחיקו אותם גם כן. למשל, שבת. כל הדתות העתיקות אותה מישראל. יש מהם שקבעו ביום שישי ויש שקבעו ביום ראשון, ואלו ואלו נשרפים בבית הדשן... כך גם חג הפסח אשר העתיקו אותו חלק מן הגויים, וכך בכל חג וחג, צא וראה שיש אי אלו דתות שזייפו והעתיקו אותו אליהם.

מלבד חג אחד. את חג הסוכות לא העתיקה אף אומה מעולם. ובאמת צריך להבין על מה ולמה שונה חג הסוכות משאר החגים והמועדים, שרק הוא נחלת ישראל לבדם. והטעם בזה הוא כפי מה שנתבאר, שענינה של הסוכה הוא לקדש את החומר ולהעלות אף אותו למקום הקדושה והטהרה, ולזאת אין הגוי מסוגל. וכמו שאומרת הגמרא במנחות (עג): שגוי שרוצה להתנדב ולהביא קרבן יכול להביא קרבן עולה שנשרף כולו על המזבח אבל אינו יכול להביא לא קרבן חטאת ולא אשם או שלמים. כי קורבנות אלו נאכלים גם לבני אדם, יש מהם שנאכלים לישראל, אם הם קדשים קלים, ויש שנאכלים לכהנים בלבד, אם הם קדשי קדשים.

והסיבה לכך, אומרת הגמרא, כי גוי לבו לשמים, ופירש רש"י "כוונתו שיהו קרבנותיו כליל לשמים ולא שיאכלו", על כן אי אפשר להקריב קרבן כזה של גוי, כי אינו גומר בדעתו וברצונו להקריב קרבן שנאכל לבני אדם. ומדוע? – כי גוי יכול להבין רק את ענינה של קרבן העולה שעולה כליל על גבי המזבח לרצון לפני ה', אבל אינו מסוגל להבין בשום אופן כיצד קרבן שנאכל לבני אדם יכול לכפר על חטא ואשם. אינו יכול לקבל מה שאמר הקב"ה שעל ידי שהכהנים אוכלים בעלים מתכפרים, או כיצד אכילת בשר קרבן השלמים על ידי הבעלים ירצה לפני ה'. בשום פנים ואופן אינו מסכים שאכילה ענין גשמי, יכולה להעשות דבר רוחני. ולכן לא העתיקו הגויים את מצות הסוכה אל דתם, כי מצוה זו שענינה לקדש את החומר אינה מתיישבת על לבם וסותרת את דעתם התפלה שגשמיות לבד ורוחניות לבד.

ומטעם זה התייחד חג הסוכות להקרא הוא לבדו "זמן שמחתנו", וכבר הערנו למעלה מדוע זה כך, והלא כל המועדים ורגלים נתנו לששון ולשמחה. אך לפי מה שנתבאר יובן היטב, כי בעוד שאר החגים נעתקו ונזדייפו אצל אומות העולם, חג הסוכות מיוחד הוא לישראל, ואנו לבדנו חוגגים אותו. ולכן נקרא שמו "זמן שמחתנו", דהיינו, הזמן בו רק אנו ששים ושמחים. ולכן הקב"ה עתיד ליתן להם לעתיד לבא דווקא את חג הסוכות ולא חג אחר. כי את שאר החגים באמת הם כבר קיימו, אולם את חג הסוכות מעולם לא עשו וגם אינם יכולים לעשות, כי לבנות סוכה ולהסתופף בצלה זו סתירה לסברתם שאי אפשר לקדש את החומר. ולכן מיד הם יוצאים ומבעטים בה, כי כאשר הקב"ה יתן להם לעתיד לבא מצוה זו, ייווכחו בטעותם ובשיבושם שטעו כל הימים. (מגיד דבריו ליעקב)

זכות דברי התורה בעלון יעמוד:

ה' ישמור את כל עם ישראל, וכל חייל ישראל וכוחות הבטחון.

בע"ה זיווג הגון: עוז בן מרים, נועה בת יעל, קרן בת רחל, אלינה בת אירנה, מאי בת מאירה, מילנה בת סבינה, ספיר שמחה בת חנה, שירה דניאל בת ציונה.

לזרע בר קיימא: מורן בת רותי, לירז בת מרים. עדן שירה בת גילה.

לפרנסה בשפע: שגיא בן מרים, מורן בת רותי, לירון בן פנינה.

לרפואה שלמה: מרים בת ציפורה, שמואל בן דבורה, לרפואת כל הפצועים.

לעילוי נשמת: ציפורה בת מורדוך ז"ל, בנימין בן סולי ז"ל, חביב בן סולי ז"ל, בתיה בת סולי ז"ל, גבריאל בן מורדוך ז"ל, מיכאל בן מורדוך ז"ל, רחמים בן מורדוך ז"ל, יחזקאל בן יהודית ז"ל, דבורה בת טובה ז"ל, יוסף מיכאלשוילי בן רפאל ז"ל, שרה רוסיקו מנשרוב בת תמרה ז"ל, לעילוי נשמת חיילנו והנרצחים בלוקטובר.

קוראים וקוראות נכבדים, נפתח אצלנו בשכונה כולל אברכים, על מנת לסייע להחזיק אותם מי שרוצה לקנות ברכה בעלון, ולהחזיק תורה על הדרך, כל שם לברכה 250 ₪ למשך שנה. ניתן להעביר בביט למספר 054-6868199. מי שרוצה לתרום לכולל גם בלי קשר לברכה, מצורף לינק:

<https://paypage.takbull.co.il/212sh>